

Bourdieu og samtidslitteraturen

Anmeldelse af Carsten Sestoft

Jean-Pierre Martin (red.):
Bourdieu et la littérature
Nantes: Editions Cécile Défaul, 2010

Denne antologi om Bourdieu og litteratur er ret ujævn, men vidner om en interessant udvikling i franske litteraters forhold til Bourdieu: Hvor navnet Bourdieu tidligere fik litteraturforskere til at blive rasende, er der nu en muligvis lille, men ret vigtig gruppe af dem, som kan diskutere hans værk på en interesseret og informeret måde. En del af forklaringen på denne ændring er også grunden til, at der i denne akademiske antologi er to indlæg af skønlitterære forfattere, nemlig Annie Ernaux og Pierre Bergounioux.

Forklaringen er, at der i Frankrig er opstået en akademisk specialisering, som beskæftiger sig med

samtidslitteratur ("littérature contemporaine"), og da denne samtidslitteratur – især forfattere som de to nævnte og sidstnævnte to gode venner François Bon og Pierre Michon – i nogle tilfælde synes vældig godt om Bourdieus indsigter (dels pga. analoge sociale baner, dels pga. af interessen for erkendelse), har litteraterne tilsyneladende fundet anledning til at revidere deres syn på Bourdieu. Blandt disse nye forskere er Dominique Viart, Dominique Rabaté og Marielle Macé formentlig de mest kendte, og førstnævnte vier netop sit indlæg i antologien til at undersøge forholdet mellem Bourdieu og de nævnte forfattere. Marielle Macé udmærker sig også ved at være en af hovedkræfterne i det overordentligt aktive og righoldige litteraturvidenskabelige *site* fabula.org, som generelt er åbent over for humanvidenskabelig inspiration til litteraturstudierne.

Konteksten for denne nye forbrødring er muligvis også den følelse af krise for litteraturen, som har ramt Frankrig det seneste årti. Et stort antal bøger om litteraturens død er udkommet fra 2005 og frem, men som æstetikfilosoffen Jean-Marie Schaeffer skriver i en lille ny bog, drejer det mindre om en krise for litteraturen end om en krise for den litteraturforskning, som baserer konstruktionen af sin litterære genstand på en segregationsmodel, der udskiller den ægte litteratur fra al den litterært værdiløse skriftlige produktion.¹ Netop en sådan åndsaristokratisk litteraturforståelse var Bourdieu inderligt imod, og Jean-Pierre Martin rammer plet, når han i antologiens indledning fremhæver, at hvis man med hensyn til litteratursyn skal finde en modpol til Bourdieu, så er det ikke så meget litteraturforskningens formalister som f.eks. Gérard Genette, men Maurice Blanchot. Det er ikke helt let at forklare, hvorfor det er så præcist. Blanchot var en særegen og filosofisk belæst forfatter og især litteraturkritiker, hvis essays i litteraturtidsskriftet *Nouvelle*

¹ Se Jean-Marie Schaeffer: *Petite écologie des études littéraires* (Vincennes: Thierry Marchaisse, 2011). En opsamling omkring disse gravskrifter for litteraturen findes i fabula.org's onlinetidsskrift *LHT* nr. 6, "Tombeaux pour la littérature", 2009 (<http://www.fabula.org/lht/6/>).

revue française i 1950'erne og 1960'erne gjorde stort indtryk på filosoffer som Foucault og Derrida og via dem på den amerikanske dekonstruktivistiske litteraturvidenskab, især Paul de Man. Som Jean-Pierre Martin siger, kom man som Blanchot-læser let til at leve i en ”æterisk sfære, i en ophøjet, marmoragtig og Mallarmésk Idé om skriften og Bogen” (s.16). Blanchot kan dermed siges at være en af det tyvende århundredes vigtigste eksponenter for den segregativistiske litteraturmodel, som nu er i krise ifølge Schaeffer, og Bourdieu har dermed kunnet repræsentere et alternativ.

Bogen er som sagt ujævn, og det er ikke alle litteraterne, som har taget Bourdieu til nåde. Hélène Merlin-Kajman giver en præcis beskrivelse af den omvendelse, som Bourdieu-læsningen rigtignok kaster mange læsere ud i, og hun forklarer, hvorfor hun ikke selv lå under for den. Filosofen Pierre Macherey kaster sig med verve og ond vilje ud i en triumferende påpegning af, at Bourdieu selv er skolastisk. Sociologen Bernard Lahire, som også interesserer sig meget for litteratur, mener, at det litterære univers mangler specificitet, fordi forfatterne som regel har andre levebrød ved siden af, hvilket ikke rigtig har noget med sagen at gøre.

Fire litterater af Bourdieu-skolen, Gisèle Sapiro, Jérôme Meizoz, Jacques Dubois og Anna Boschetti, leverer indlæg af varierende interesse: Meizoz en så at sige personlig objektivering af, hvad Bourdieus forord til bogversionen af hans ph.d.-afhandling betød for hans karriere, Boschetti en kompliceret, komprimeret og meget interessant redegørelse for forholdet mellem feltbegreb og historisk udvikling, mens Dubois i forlængelse af *Les Règles de l'art* skriver om, hvordan man i lige så høj grad kan bruge Flaubert til at forstå Bourdieu som Bourdieu til at forstå Flaubert. Sapiro fremlægger nogle overvejelser om litterær autonomi, som på mærkværdig vis er langt mindre interessante end dem, hun kort efter publicerede i den monumentale bog *La Responsabilité de l'écrivain*, som jeg tager op i en selvstændig anmeldelse.

Endelig er det værd at nævne, at Flaubert-specialisten Pierre-Marc de Biasi fremlægger noget af konteksten for og helheden af det berømte interview med titlen ”Alt er socialt!”, som han lavede med Bourdieu i 1992 i anledning af udgivelsen af *Les Règles de l'art* til *Magazine littéraire*. Det giver et sjældent indblik i, hvad man kunne fristes til at kalde de machiavelliske dimensioner af Bourdieus virke. De Biasi læste et korrekturtryk af Bourdieus bog inden den var udgivet, fordi han havde fået at vide, at Bourdieu kritiserede hans egne Flaubert-arbejder, men da han i forbindelse med interviewet modtog den endelige, trykte tekst, var kritikken dæmpet og til dels vendt til ros. Ved interviewet spørger de Biasi derfor Bourdieu, hvordan sociologen forklarer dette skift i forhold til hans arbejde, og Bourdieu siger med uforstyrrelig venlighed, inden båndoptageren er tændt (altså gengivet efter de Biasis erindring): ”På den enkleste måde, nemlig med konjunkturerne i feltets tvang. Mellem det første korrekturtryk og den endelige version er styrkeforholdet jo ændret mellem Dem og mig, ikke sandt? Jeg kendte Dem ikke, og i mellemtiden er De [med interviewet til *Magazine littéraire*] blevet en vigtig samtalepartner, De repræsenterer en vigtig del af de medier, som behandler min bog. Altså må jeg skåne Dem eller i det mindste forsøge at forstå Dem bedre ... Hvis en sociolog ikke er i stand til at applicere de regler, han observerer i de virkelige styrkeforhold, på sig selv, så ville det være bedre, at han lavede noget andet end sociologi, ikke?” De Biasi er rystet, men finder samtidig at Bourdieus kynisme ender med at ligne en slags moralsk retlinethed, en overensstemmelse mellem tanke og handling ...

At de Biasi nævner denne anekdote, er ikke ment som kritik, men snarere som endnu en facet til forståelsen af den komplekse person og position, Bourdieu var. Det samme kan siges om antologien som helhed: Dens interesse er især at bidrage med endnu et aspekt af historien om Bourdieu-receptionen inden for de mange discipliner, som Bourdieu og hans medarbejdere har indskrevet sig i.

□